

Jméno studenta:
UČO:

MUNI | RECETOX
SCI

Cvičení 09

Eubakteriální qPCR z bukálního stěru

E2050 Laboratorní cvičení z molekulární biologie a mikrobiologie
Mateřský obor: Životní prostředí a zdraví

Vypracovaly: Mgr. Pavla Holočová, Ph.D.
Garance: doc. RNDr. Petra Bořilová Linhartová, Ph.D., MBA

Tato práce byla provedena za podpory Výzkumné infrastruktury RECETOX (ID LM2023069)

Jméno studenta:
UČO:

MUNI | RECETOX
SCI

Poznámky studenta

Jméno studenta:
UČO:

Teoretický úvod

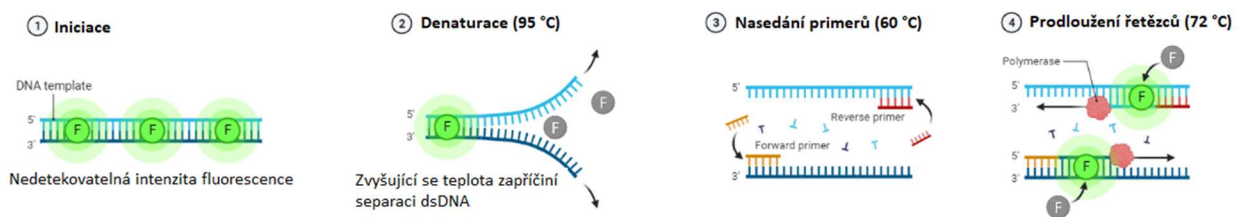
Klíčová slova: Real-time PCR, kvantitativní PCR (qPCR), gen pro 16S rRNA, fluorescenční značení, TaqMan^{TM} sondy

Metoda real-time PCR (qPCR) slouží pro amplifikaci a kvantifikaci DNA ve vzorku. Metoda je založena na principu klasické PCR, ovšem s využitím speciálního cyklu, který v průběhu PCR kontinuálně zaznamenává fluorescenční signál udávající kvantitu DNA, a to v průběhu každého cyklu.

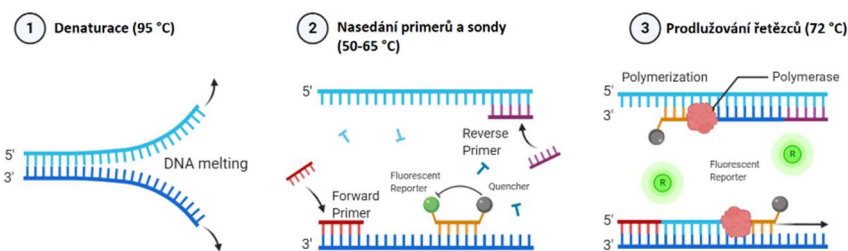
Bylo vyvinuto několik metodických postupů, jak k reakci přidat fluorescenční barvivo. Fluorescenční značka je buďto navázána nespecificky na dsDNA (SYBER® Green) nebo se využívá fluorescenčně značených sond (např. TaqMan^{TM} sondy), které se na DNA váží specifickou sekvencí dovnitř amplifikované části DNA. Během amplifikace, kdy se exponenciálně zvyšuje množství PCR produktu, dochází současně k nárůstu fluorescence DNA (Obrázek 1).

A

Princip fluorescenčního barvení pro qPCR

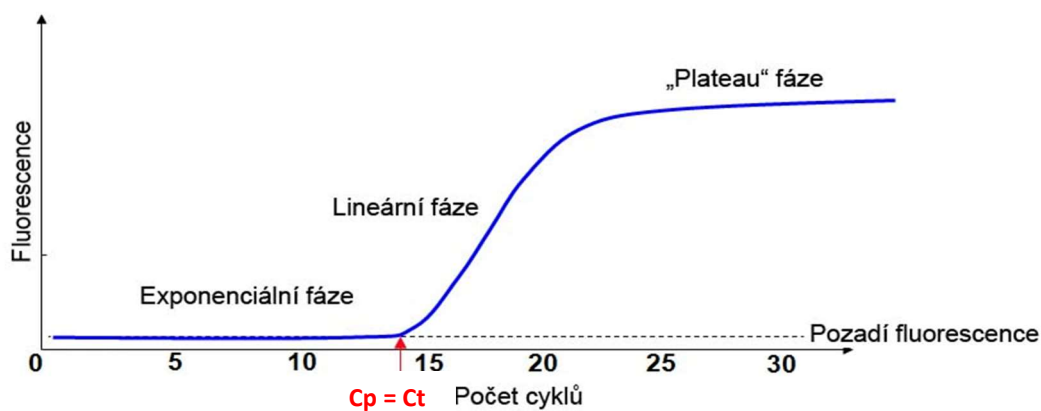
B

Obrázek 1: Příklady použití fluorescenčních barviv pro kvantifikaci DNA metodou qPCR. A) nespecifická vazba fluorescenčního barviva na DNA, B) specifická sonda označená reportérem a zhášedčem.

Jméno studenta:
UČO:

Metoda qPCR se dělí do čtyř fází. V 1. fázi je množství DNA a tím i fluorescence nízká a nepřesahuje úroveň pozadí. Ve druhé exponenciální fázi je syntéza DNA již na takové úrovni, že intenzita fluorescence přesahuje úroveň pozadí a může být zachycena detektorem. V ideálním případě nárůst množství DNA je 2^n , kde n je počet proběhlých cyklů PCR. Intenzita fluorescence a množství DNA věrně odráží množství templátové DNA dodané do reakce, a proto se kvantifikace templátové DNA provádí na základě fluorescence detekované v této fázi. 3. lineární fáze je množství templátové DNA na takové úrovni, že v této fázi dochází k strmému nárůstu fluorescence. 4. fáze je tzv. „plateau“ fáze, kdy je sice přítomno obrovské množství templátové DNA, ale dochází k tzv. „únavě“ reakce (např. některé komponenty reakce byly již spotřebovány), a tak se kinetika reakce výrazně zpomaluje. Hodnota fluorescence produkované v této fázi nemusí reflektovat množství DNA, a tak není vhodné tuto fázi pro kvantifikaci DNA využívat (Obrázek 2).

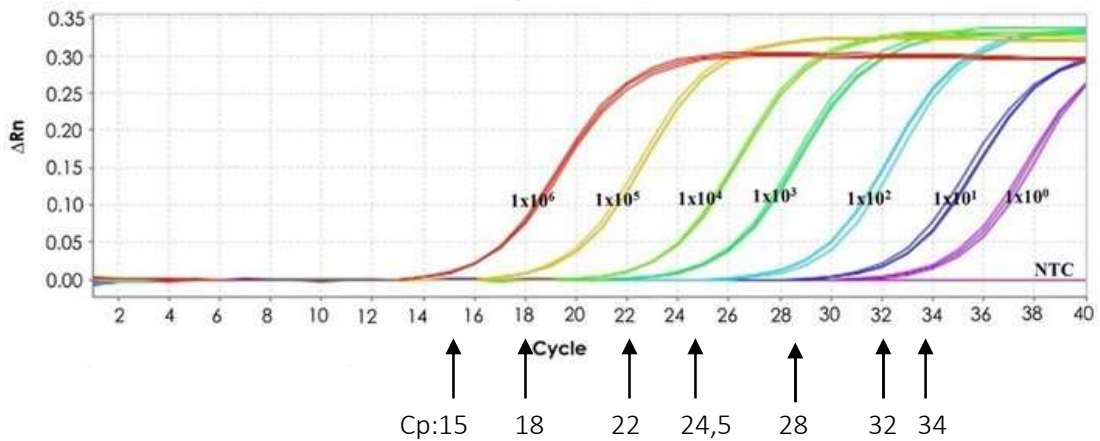

Obrázek 2: Průběh qPCR ukazující nárůst fluorescence během exponenciální, lineární a „plateau“ fáze. V obrázku je znázorněna hodnota Ct, jiné zdroje označují tuto hodnotu jako Cp.

Jak bylo zmíněno výše, pro kvantifikaci se používá bod, kdy dochází k první detekci fluorescence, a tento bod se nazývá Cp (crossing point) nebo také Ct hodnota (threshold cycle). Tato hodnota je rovna cyklu, kdy dochází k nárůstu fluorescence nad práh pozadí reakce. Čím je Cp (Ct) nižší, tím více bylo do reakce dodáno templátové DNA, a naopak (Obrázek 2).

Abychom mohli podle dané Cp hodnoty určit koncentraci DNA ve vzorku, je třeba připravit kalibrační křivku s přesně definovanými koncentracemi. Standardní křivka se připravuje z ředící řady templátové DNA (např. desítkové ředění). S jednotlivými vzorky ředící řady se provede qPCR a k získané Cp hodnotě se přiřadí koncentrace DNA (Obrázek 3). Pomocí kalibrační křivky se vypočítá také účinnost (efficiency) reakce, která při ideálním = lineárním průběhu reakce je 100 %.

Jméno studenta:
UČO:

Obrázek 3: Příklad kalibrační křivky. Na obrázku jsou vidět křivky desítkového ředění a odpovídající Cp hodnoty.

V dnešním cvičení připravíte qPCR s nespécificky se vázaným fluorescenčním barvivem SYBER® Green s využitím absolutní kvantifikace. Amplifikovaná oblast DNA bude část genu pro 16S rRNA, což nám umožní kvantifikaci bakteriální DNA (resp. prokaryotní DNA) v klinickém vzorku. Pojem eubakteriální PCR se používá právě pro takovouto detekci. Vzorky se do reakce připravují v duplikátu, a to z důvodu pipetovací chyby. V rámci analýzy bude kromě vzorku analyzována také pozitivní kontrola a negativní kontrola. Pozitivní kontrola je současně kalibrátor o známé koncentraci, který nám umožní určit koncentraci DNA ve vzorku. Kvůli ztrátám při pipetování se při přípravě každé reakční směsi vždy počítá s cca 10% navýšením objemu reagensů, v našem případě se reakční směs bude připravovat pro 7 vzorků, ačkoliv do analýzy bude vstupovat jen 6. Vyhodnocení křivek a odečet koncentrací proběhne v dalším týdnu během cvičení 10.

Jméno studenta:
UČO:

Postup pro práci v laboratoři

Materiál:

- DNA extrahovaná z bukálního stěru (z předchozího cvičení 03)
- PCR voda
- LightCycler® 480 SYBER® Green I Master (polymeráza)
- Primery TotBac_16S_F a TotBac_16S_R (forward a reverse) pro 16S rRNA
- DNA pro pozitivní kontrolu 16S rRNA (pDNA)
- Strip mikrozkuvek pro LightCycler 480 (1 ks) + víčka
- Pipety (1-10 µl, 10-100 µl)
- Špičky (1-10 µl, 10-100 µl)
- Zkumavky (eppendorfký) o objemu 1,5 ml (1 ks)
- Vortex
- Spin centrifuga

Příprava materiálu a pracovního prostoru

1. Připravte si prostor pro práci (vystříkat pracovní plochu ethanolem).
2. Připravte a nechte rozmrazit při pokojové teplotě (RT) materiál pro PCR: vzorek DNA, LightCycler® 480 SYBER® Green I Master, primery Reverse a Forward TotBac_16S (10 µM), PCR-voda.
Poznámka: Tento materiál je již nachystaný na stole, zkontrolujte, že máte všechny.
3. Doplněte změřenou koncentraci DNA z minulého cvičení a dopočítejte si množství potřebné pro přípravu reakční směsi v Tabulkách 1 a 2, viz šedě vyznačené buňky.

Tabulka 1: Reakční směs pro 16S rRNA qPCR

REAGENCIE	Finální koncentrace	MNOŽSTVÍ 1 reakce	MNOŽSTVÍ 7 reakce
LightCycler® 480 SYBER® Green I Master	1x	5 µl*	
PCR-voda	-	2,4 µl	
TotBac_16S Forward primer (10 µM)	0,3 µM	0,3 µl	
TotBac_16S Reverse primer (10 µM)	0,3 µM	0,3 µl	
DNA		2 µl	-
Celkový objem	-	10 µl	-

*Objem MasterMixu s polymerázou obvykle tvoří polovinu celkového objemu reakce. Pokud se rozhodneme do reakce přidávat méně nebo více DNA vzorku, pak celkový objem reakce upravujeme pomocí odebrání nebo přidání vody.

4. Popište si 1,5 ml zkumavku pro přípravu reakční směsi číslem DNA vzorku. Popište si strip na bílé koncové části, která je určena pro popis číslem DNA vzorku.

Příprava reakční směsi a PCR

1. Připravte si reakční směs pro amplifikaci genu pro 16S rRNA do 1,5 ml zkumavky. Napipetujte dle Tabulky 1: LightCycler® 480 SYBER® Green I Master, PCR-vodu a oba primery pro 7 reakcí.
Poznámka: Vždy se postupuje v pipetování od reagentie s největším objemem a vždy pipetujeme malé objemy pod hladinu.
2. Roztok ve zkumavce důkladně promíchejte propipetováním.
Poznámka: Alternativně lehce obsah promíchat na vortexu.

Jméno studenta:

UČO:

3. Zkumavku po promíchání bleskově stočte na mikrocentrifuze.
4. Z takto připravené směsi přeneste 8 μ l do šesti zkumavek stripu.
5. Do první zkumavky přidejte 2 μ l DNA vzorku, do druhé zkumavky přidejte 2 μ l DNA pozitivní kontroly, do třetí zkumavky 2 μ l PCR-vody (negativní kontrola) – dle vzoru:

A strana	DNA vzorku	DNA vzorku	DNA poz kontrola	DNA poz kontrola	neg kontrola (H ₂ O)	neg kontrola (H ₂ O)	-	-	Místo na popis
-----------------	------------	------------	------------------	------------------	---------------------------------	---------------------------------	---	---	-----------------------

6. Strip uzavřete samostatným víčkem (**VÍČKO NEPOPISUJTE** – přes víčko se odečítá fluorescence).
7. Promíchejte na vortexu, bleskově stočte 1 minutu.
8. Všech 6 zkumavek s reakční směsí vložte do termocykleru a zapnout příslušný PCR program dle Tabulky 2.

Tabulka 2: Reakční podmínky programu EUB_qPCR na LightCycler 480 Instrument II (Roche)

	Temperature	Time	Acquisition Mode	Ramp Rate (°C/s)	Cycles	Analysis mode
Preincubation	98 °C	3 min	None	4.4	1 x	None
Amplification	95 °C	10 s	None	4.4	40 x	Quantification
	55 °C	15 s	None	2.2		
	72 °C	20 s	Single	4.4		
Melting curve	95 °C	5 s	None	4.4	1 x	Melting Curves
	65 °C	1 min	None	2.2		
	97 °C	-	Continuous	0.06		
Cooling	40 °C	10 s	None	1.5	-	None

Jméno studenta:
UČO:

Protokol k vyplnění:
Závěr/zhodnocení

Jméno studenta:
UČO:

Odpovězte na otázky:

1) Vyberte správné tvrzení:

- a) Během qPCR se detekuje snižující se intenzita fluorescence.
- b) Metoda qPCR využívá principu klasické PCR, kdy dochází k exponenciálnímu nárůstu počtu kopií DNA, a detekce nárůstu fluorescence během PCR.
- c) Metoda qPCR nesleduje nárůst množství amplifikované DNA v reálném čase, protože na to neexistuje vhodný přístroj.
- d) Nezáleží na množství detekované fluorescence.

2) Vyberte správné tvrzení:

- a) Pro stanovení koncentrace DNA ve výchozím vzorku se používá „plateau“ fáze.
- b) Pro stanovení koncentrace DNA ve výchozím vzorku se používá lineární fáze.
- c) Čím vyšší je C_p hodnota, tím více je DNA ve vzorku.
- d) Pro stanovení koncentrace DNA ve výchozím vzorku je klíčová C_p hodnota.

3) Co je to C_p hodnota

- a) C_p hodnota vyjadřuje množství fluorescence pod úroveň pozadí.
- b) C_p hodnota odpovídá cyklu qPCR, kdy dochází k prvnímu zachytu fluorescence nad úroveň pozadí.
- c) C_p hodnota určuje účinnost qPCR.
- d) C_p hodnota se v qPCR nevyužívá.

4) Co je to účinnost reakce?

- a) Účinnost reakce vypovídá o kinetice qPCR, zda probíhá lineárně, potom je účinnost reakce 100 %.
- b) Účinnost qPCR by neměla klesnout pod 80 % a překročit 110%.
- c) Účinnost qPCR se stanoví na základě kalibrační křivky připravené pomocí desítkového ředění templátové DNA.
- d) Všechna tvrzení jsou správná.

5) Vyberte správné tvrzení o relativní kvantifikaci:

- a) Využívá se pro absolutní kvantifikaci DNA ve vzorku.
- b) Vyjadřuje míru exprese genu v analyzovaném vzorku, porovnává se míra fluorescence analyzovaného vzorku a referenčního vzorku.
- c) Relativní kvantifikace využívá přesně stanovené jednotky koncentrace ng/ μ l.